

den anden Side sluttelig udtale det Lufte, at man ikke af de stedfænde ubeldige Forhold vil lade sig afskræke fra at udfæste en fuldstændig og altomfattende Plan, en Plan, der ikke indskrænker sig til Rettelsen af enkelte ligegyldige Ubedydeligheder, eller kun gaar ud paa halve og desværre overordentlig kostbare Forholdsregler, men en Plan, der, foruden at være beregnet paa en fuldstændig, succesfuld Opfyldelse af det allerhøiest udtalte Lufte om en gennemgaaende Restitution, tillige er lagt med den tilbørlige Forudseenhed, navnlig ligeoverfor den eventuelle Sløfning af Voldene.

—en.

Ridt om Skotland.

1.

Kirkefangeren i Skotland

gør et forunderlig gribende Indtryk paa den Fremmede, idet mindste paa den, der kommer fra Danmark. Dette ligger deels i Psalmemelodiernes egen Besskaffenhed, deels i deres Udførelse, thi i begge Henseender er der stor Forskjel paa Kirkefangeren i en skotsk og en dansk Kirke. Vore ældre Choralmelodier stemme Sjelen fortrinnsvis til dyb Alvor: Psalmen vil vel paa sin Tonefuge hælde mig op til Himlens Forgaard, lader mig vel ane den uendelige Herlighed, som der skal aabenbares mig, den usigelige Kjærlighed, som der slaaer mig imøde, men minder mig ved sin rolige, alvorlige Tone dog stedse om, hvor dybt jeg staaer, hvor uværdig jeg er til den Herlighed, hvor langt jeg er fra Maalet. Den skotske Psalme-melodi hæver berimod vilkaarlig Sjelen op til høiere, hedre Egte: det livligere Tempo, der endog undertiden bliver til presto ved at anbringe 5-6 Stavelser paa 1 eller 2 Nøde; Udførelsen i Foredraget, der ved Gjentagelsen af enkelte Ord eller Verser stiger fra piano til fortissimo, rive vilkaarlig Sjelen med sig og lade dens Følelser frit udstømme paa Tonehavets frembrændende Vølver.

Dog ligger det Gribende og Hævende ved den skotske Kirkefanger maaskee endnu mere i den særegne Udførelse. Psalmen synges nemlig uden Ledagelse af Orgel, men derimod af et kraftigt Chor paa mange hundrede Stemmer, og det baade i Landsbyernes og i de store Steders Kirker. Det hos os almindelige Orgel har vistnok noget høist Gribende og Rørende, naar det spilles godt, og sætter mangen Gang den mindre gode Kirkefanger, men det bliver dog altid et Spørgsmaal, om ikke Orgelket for en stor Deel er Skyld i, at Kirkefangeren hos os mange Steder staaer paa saa ringe et Standpunkt, da det ved at tillage sig en altsor selvstændig Rolle let frækker Menighedens Selvirkomhed; thi ofte er det Sangen, der accompagnerer Orgelket, istedetfor at det vel burde være omvendt. I de skotske Kirker hændes intet Orgel, men Sangen ledes af en Forsanger i dette Ordets rette Betydning, der just ikke falder ganske sammen med hvad vi kalde en Kirkefanger. Forsangeren er nemlig et musikalsk dannet Menneske med en smuk og kraftig Stemme. Saa snart han har angivet Tonen eller sunget den første Vers, stemmer den hele Menighed i, Alle som En, og dette har noget at betyde, thi der er altid flere hundrede Mennesker i Kirke.

At Alle kunne deeltage i at synge de skotske Psalmemelodier, — der vel langtfra ere svære, men hvis harmoniske Udførelse dog forbrer endel Opmærksomhed — ligger i den ideelle Zælselse. Medens Mange hos os albrig synge en Psalme uden den enkelte Gang, de gaar i Kirke, og derfor føle sig fremmede for Melodien, er det ganske anderledes i Skotland. Der synger man Psalmer to Gange daglig i Hjemmet, og deri deeltage allerede de smaa Børn, saalært Moderen har lært dem Melodierne. Desuden samles man flere Gange om Ugen til Bøn og Sang. Naar man saaledes fra lille Barn af daglig synger Psalmer, er man ret fortrøstlig dermed, naar man kommer i Kirke: Enhver føler sig som hjemme og venter

ei paa, at en Anden skal begynde eller frygter for at lade sin Stemme høre. Derved bliver Psalme-fangeren til Menigheds-fanger, hvori Enhver efter bedste Evne deeltager, og netop dette bidrager saa vægtig til Sjælens Opbyggelse.

Som en Prøve paa skotsk Kirkefanger vedsies nedenfor Melodien til en saakaldet Doxologi.

II.

Time is money.

„Tid er Bænge“, det er et Ord, hvis Sandhed vi vist ogsaa hertilands gjerne indrømme, men som vi dog ikke, ifølge vor hele Natur, saa ofte føre i Munden som Skotten. For ham er dette Ord et Axiom, der nævner ham to af Livets vigtigste Gjenstande i den nærmeste Forbindelse med hinanden. Med dette Ord veed han at afsvæbne saa mange Indvendinger, og navnlig at retfærdiggjøre sin uendelige Raastløshed og Bevægelighed, samt sin store — ofte næsten overbrevne — Nøagtighed i Klokkeslettet. Thi i begge Henseender er Skotten en mærkelig Person, og selv den, der maaskee herhjemme havde Ord for — ja maatte døie mangen Stikpille for — sin Hurtighed og Punctlighed, vil til sin Forbauselse erfare ved et kort Ophold i Skotland, at de langtfra slaae til her. Det er næsten utroligt, hvor raastløs og hurtig i sine Bevægelser Skotten er; han har altid meget travlt i sin Forretningstid, thi med Spise- og fireside-Tiden (Sidben ved Kammen i Mørkningen) regner han det ikke saa nøie. Men udenfor denne har han altid travlt og er altid i Forretninger, og iler ikke „med langsomme“, men tværtimod med meget hurtige Skridt, som vilde han vide, hvor mange Mile et Menneske kan drive det til at gaar i en Time. Enten det gaar op ad Bakke eller ned ad Bakke eller lige ud, enten det er paa Landeveien eller en Gade, enten det er tørt eller sølet, enten det er koldt eller varmt, Dag eller Nat, hvad enten det er en Spadseretour eller en Forretningsgang, iler han afsted, som om han skulde hen at seise sin Moder fra at omkomme i Luerne, eller som om han flygtede for Døden; ja kan denne flumme Gæst ikke tage Skotten med en Trumf, da naaer den ham aldrig, dertil er han for geivindt. Det er ei alene Herrens, der ile saaledes; nei Damerne give dem Intet efter, ogsaa de have jo travlt: de skulle være til bestemt Klokkeslet i denne eller sin Forsamling, i dette eller hint Comitee-Møde, eller de have et vittløstigt Quartet, hvori de have paataget sig at besørge Indkasseringen til den ydre eller indre Mission, eller de skulle til rette Tid være i Kirken, der maaskee er langt borte. Hvor trikke da de smaa, vel-gangserede Fodder lystig afsted, ligegyldigt om det regner eller blæser; naar hele Nederdelen af Sjelen er løstet op, kan det Hvergarns Skjort vel udholde en Dyst og generer ikke den frie Bevægelse. Under al denne travle Hæn giver man sig dog Tid til jævnlig at trække Uhret frem af Pommen, for at overbevise sig om Bevægelsens Hastighed, der undertiden maa forages endnu mere, for at være paa Pletten til rette Tid.

Den største Nøagtighed med Hensyn til Tiden er nemlig et Særkende for Skotten, det seer man allerede i det hunselige Liv, Alt gaar som efter en Snor: Andagstimerne, Maaltiderne og selskabelige Sammenkomster begynde præcis til den fastsatte Tid. Vee Dig derfor, hvis Du ikke er ligesaa punctlig, det gaar ud over Dig selv, Du har selv den værste Slæde deraf. Træd altfaa om Morgenens præcis paa Slaget 9 ind i Spisestuen, thi Du vil ellers have den store Stam at bringe Forskyrrelse ind i de Andres Andaa, naar Du kommer nogle Minutter efter at de have begyndt Psalme-fangeren, Læsningen eller Bønnen, thi hvor meget man ellers paa enhver Maade hædrer Dig, naar Du er Gæst i Huset, man opsætter ikke sin Morgenandagt, endog kun et Dieblis, efter Dig. Endnu mindre venter man derfor efter en uværsis Middagsgæst; hvorfor skulde man ogsaa lade sin gode „beef“

forkulle, fordi Ens Ven ikke passer den ham nøagtig angivne Tid, hvor den er brunt ubenpaa og rød inden?

Den samme Punctlighed gjenfinder man i det borgertlige Liv og alle offentlige Institutioner. Kjøber jeg noget i en Boutik og lader det bringe hjem, eller lover en Skræbber mig en Frakke til en vis Tid, kan jeg være fuldstommen sikker paa, at Alt er tilfede præcis paa det angivne Klokkeslet, selv om jeg forlader Stedet og lader det sende efter mig til et andet Sted. Omnibusserne baade paa Landet og i Byen afgaar præcis paa det fastsatte Klokkeslet og krydse Gader og Veie hver Dag i samme Minut, ligesom Jernbanetogene nøagtig til den i Kjøreplanen angivne Tid ankomme paa de forskjellige Stationer. Mange og gode Uhre ere derfor fornødne i Skotland for at holde hele Maskineriet i bestemt Gang, og man seer derfor Uhre anbragte allevegne, ikke alene i Herrens Lommer og ved Damerens Sider, men paa alle offentlige Bygninger, ja endog inde i Kirken ligesom Præstens Zine. Thi ogsaa i Kirken gaar Alt paa Klokkeslet: præcis paa Slaget 11 træder Præsten paa Prædikestolen og præcis Kl. 12, 45' er Tjenesten til Ende, og derefter maa Alt afpasses, baade Prædiken og Bøn og Psalme-fanger. Det er for en Fremmed lidt underligt at see den nøagtige Tidsmåaling overført paa det kirkelige Gæbet, men det er dog endnu underligere at høre, hvorledes Præsten, naar han efter Prædikenen indbyder Menigheden til i Ugens Løb at bivaane Missionsmøder, Andagstimer o. s. v. angiver en paa Minutter afpasset Tid, som Kl. 6, 17', Kl. 7, 3'. Det er dog at regne det nøie ud!

Denne Travlhed og denne Nøagtighed med Klokkeslettet er vistnok overordentlig god i mange Henseender, men staaer dog let i Fare for at overdrives og blive lidt trætende, thi tilfids blive endog Udvredelser og Fornøielser et Arbeide, der skal udføres paa en vis given Tid, som man derfor nøagtig passer med Uhret i Haanden. Ogsaa jeg fik under et kort Ophold i Skotland flere haandgribelige Beviser herpaa.

Den Familie, der havde været saa venlig at indbyde mig til et Besøg, tilbragte netop Sommermaanederne paa Landet i den vndige Bjergegn mellem de fortryllende skotske Søer. Hvor glædede jeg mig til dette Besøg, til dette Ophold i Landets idylliske Ro sjernt fra Stædernes Larm og Lummel, og det end mere, da nogle Ugers evige Færden paa Dampskibe og Jernbaner eller i Londons beklumrede Atmosfære havde legemlig og aandelig udmattet mig. Hvor deilig skulde det da nu være ret at nyde et doles far niente ved i Ro og Mag at slentre om efter eget Behag paa Bjerge og i Dale, i Mark og Hauge, og ret faae Legeme og Sjæl udhvilede til nye Hoilands-Udflygter. Dog, jeg skulde faae noget Andet at vide. Jeg ankom efter en lang Rejse paa Jernbanen lidt udmattet til mit Bestemmelsessted en Timestid før Middag. Aldrig saasnart vare de gjenfaldige Høflighedsbeviser udvejlede, før min brave, venlige Vert foreslog at benytte den Time, der var til Middag, til en Udflugt til en nærliggende hill (Høj i Bjerg), for derpaa strax efter Middag at begive os til en Familie, der boede en lille Mil derfra langt inde i Bjergene. Farvel Hvile! Inden et Dieblis var Alt parat, ja Nogle endog paa Veien: Unge og Gamle, Herrer og Damer ilede snart op ad den hjære hill gennem Pregner og Buske, over Stok og Steen, snart til Højre, snart til Venstre, uden at ane, hvor anstrengende den Glæde var, de berebte deres fremmede Gæst, der praktisk lærte Betydningen af Ordet „hill“ at kjende.

Saaledes gif det Dag ud og Dag ind i den hele saa længselsfuld forventede „Hviletid“, der rigtignok for mig blev den strengeste Arbeidstid, jeg nogensinde har haft; saa forskjellige ere Begreberne i de forskjellige Lande om Arbeide og Hvile. Engang især syntes det mig at gaar for vidt med den evige Travlhed og Hastighed. En i skotsk Taage indhyllet Dag blev nemlig ved breakfast-Bordet bestemt til en Udflugt pr. coach (Omnibus) til Loch Lomond: en meget lang Tour, der accurat kunde tilendebringes før den til Kl. 6 bestemte

M. bb.

Single Chant-Doxology.

Battisbill.

We praise thee O God — We acknowledge thee to be the Lord —
 All the earth doth worship thee — The Father everlasting
 To thee all angels cry aloud —, The heav'ns and all the powers there in —,
 To thee cherubim and seraphim —, heavenly and universal do cry —,
p. Ho ly ly Ho ly f. Lord — God of Sabaoth —,
 Heav'n and earth are full of thy Ma jes ty — Of thy Glo ry A — men —!